

Avisomtale 13-05-05

om
Karen Larsen

Karen Larsen, Gislinge

Erindringer fra min barndom, som begyndte d. 14-5-1910

Jeg mistede min far d. 9-12-1912, det husker jeg helt tydeligt, han døde af blindtarmsbetændelse på Nykøbing Sygehus. Jeg har savnet meget, ikke at have en far, han var en god far og meget glad for mig, han legede meget med mig. Det bedste jeg vidste, var, når han trak vores hest ud, og vi skulle ride en tur i Ulkerup skov, som var nærvæd. Jeg husker også, hvordan mit barndomshjem var indrettet, og at mor syede en fin blå fløjlskjole til mig.

Efter fars død solgte mor ejendommen og byggede huset i Gislinge, som var nær hendes hjem på Lammefjorden. Min bedstefar døde om efteråret 1914 af kræft, jeg kan ikke huske ret meget om ham, men han lavede da en stol til mig, bedstemor havde meget gigt og gik helt krumbøjet, hun gik med 2 stokke. Jeg skulle ikke gøre ret meget vrøvl, før hun truede med kæppen, jeg var lidt bange for hende.

Min fars familie var helt anderledes, der blev jeg meget forkælet, men jeg var der jo heller ikke så meget, kun i sommerferien og til jul og påske. Sådan en ferie gav altid 9 kr., 5 fra bedstemor, og 2 fra faster og farbror, de skulle i sparegrisen. Bedstemor gav mor lidt penge, hun sagde "Du skal have en skilling Kristine", for jeg får jo aftægt.

Mor passede mange gravsteder på kirkegården, det fik hun 2 kr. om året for, hun skulle holde rent, plante og lægge gran på til jul. Der var jo ingen bistandshjælp dengang, så mor gik ud og hjalp folk med hovedrengøring og vaske storvask, der var jo ingen vaskemaskiner dengang, så der blev kun vasket en gang om måneden. Hun lavede også mad, når folk skulle holde gilder, daglønnen var 2 kr. men 3 kr. når hun lavede mad, men så var det jo også sent om aftenen, hun var færdig.

Hun hjalp også folk i høsten og hakkede roer på akkord. De første somre sad jeg og legede i vejgrøften, Hans Hansen, som manden hed, hvor mor hakkede roer, gav mig 2 kr., da mor skulle have penge. Mor havde lovet mig en dukkevogn, det glædede jeg mig meget til. Jeg kan huske den dag, hun tog til Holbæk og købte den, alle mine legekammerater og mig gik op til 4 toget og hente mor.

Vognen var meget flot, den var grøn med kaleche og forlæder, jeg tror jeg var jordens lykkeligste pige, så fin en vogn var der ingen af de andre børn, der havde. Mor syede fint sengetøj, og faster Marie kom med en ny dukke til mig, men min gamle dukke Gerda, kunne jeg ikke undvære, så mor syede en ny kjole til hende. Så kørte jeg tur med dem på kirkegården.

Jeg havde en masse kammerater, men alligevel var jeg tit alene hjemme. Om vinteren gik jeg meget hen til den gamle smed, og så på ham, der var jo dejlig varmt, og han sang "sig mig lille Karen" for mig. Der boede en gammel kone, der hed Signe, alle børn i byen kunne godt lide hende, hun sang så godt, og vi lærte mange sange og legede sanglege. Vi var tit 10-12 børn i hendes meget lille stue, som var paradiset for os. Om vinteren

stegte hun æbler på kakkelovnen og fortalte eventyr for os. Hun sagde hver dag til os, når vi gik hjem ”husk lille børn, altid at kunne tilgive hinanden, for det er kun onde mennesker, der ikke kan tilgive”.

Hun fulgte også mig hjem om aftenen, når mor var til gilder, så puttede hun mig i seng, bad aftenbøn og blev til jeg sov. Så slukkede hun petroleumslamperne, låste døren og gik hjem. Det værste var, hvis jeg vågnede, før mor kom hjem, men det skete sjældent.

Vi fik først elektrisk lys efter første verdenskrig, da var jeg begyndt at gå i skole. I synes nok, det var en fattig tilværelse, men det har jeg aldrig tænkt på, mor gjorde jo alt for, at jeg skulle have det godt. Jeg har aldrig manglet hverken tøj eller mad, det var der mange, der gjorde, men en far og søskende har jeg savnet, de fleste familier havde jo 5-10 børn dengang, så deres økonomi var vist ikke bedre, og veninder har jeg aldrig manglet, men jeg var den eneste i klassen, der havde mistet far og ikke havde søskende.

Jeg glædede mig meget til jul. Vi var altid hos bedstemor juleaften, vi fik risengrød, flæskesteg og medisterpølse. Vi havde juletræ, og jeg fik gaver. Af moster fik jeg altid undertøj med lodden vrang, det var ikke mit højeste ønske, mor gav mig en ny kjole og lidt legetøj, morbror og tante, som var i København, gav mig altid legetøj, det fik jeg også af faster Marie.

En juleaften husker jeg meget tydeligt, der blev en frygtelig snestorm, så vi kunne ikke gå på Lammefjorden, for vi havde kun træsko. Gummistøvler var ikke opfundet dengang, det blev de først, efter jeg var blevet voksen. Vi havde ikke noget juletræ, for morbror kørte altid juletræet ind til os julemorgen, det var jo frås med to træer. Mor gik i byen for at købe et, men alle juletræer og grangrene var udsolgt, og jeg kan ikke huske, om der var juledekorationer gengang, så mor havde en stor Asparagus, den satte hun på en blomstersøjle, så pyntede vi den og fik en god juleaften. Men hun lovede, at hun aldrig mere ville spare den 25 øre et juletræ kostede, så derefter fik vi vores eget træ.

Vi klippede altid julestads hos Signe, hjerter og kræmmerhuse. Jeg husker en jul, hvor mit højeste ønske var et par laksko, som stod i skomagerens vindue, men mor ville ikke love mig dem, hun syntes de var for dyre, men stå og se på dem kostede da ikke noget. Men en dag var de væk, det syntes jeg var meget trist, men dagen efter skulle vi til Holbæk og se på juleudstilling sammen med min veninde og hendes mor. Det var vi hvert år, det var noget, vi glædede os til længe. Vi var altid på konditori i Nygade, der fik vi boller og chokolade, det var en stor oplevelse, og tænk, da det blev juleaften fik jeg lakskoene. Jeg blev meget glad og tog dem med i seng, jeg havde jo ikke drømt om, at det var mor, der havde købt dem.

4. juledag var der juletræ i søndagsskolen, det var i det gamle missionshus ude ved Bojes, men selvom vi skulle gå vejen frem og tilbage, var det en dejlig aften, der var hornmusik, vi dansede om juletræ, fik en lille gave, æbler og en godtepose. Helligtrekonger aften var der juletræ i skolen, det foregik i forsamlingshuset, mor og en anden kone kogte chokolade, og nogle kom med kager, vi fik appelsin og slikpose, så dansede og legede vi.

Skolens juletræsfest og sommerudflugten var de bedste dage på hele året. Vi kørte med hestekøretøj enten til Høve eller Strandparken, engang kørte vi tidligt om morgenen til

Holbæk station, og tog toget til København. Vi var i Zoologisk Have og i Tivoli, jeg havde 2 kr. med, men brugte da ikke alle pengene, så I synes nok, det var lidt, men det var dog en dagløn for min mor.

Der er nogle ting, der står for mig som et helt eventyr, blandt andet, da jeg fik min første cykel. Jeg var kun otte år, da mor en dag sagde: "I dag skal vi til Holbæk og købe tøj til nye kjoler". Bagefter gik vi op i Smedelundsgade og ind i en cykelbutik, og min overraskelse var meget stor, da mor købte en skinnende ny cykel til mig. Jeg blev så glad og syntes, jeg var verdens rigeste barn. Mor havde arvet lidt penge fra en gammel morbror i Hillerød. Mine kammerater gjorde store øjne, da de så mig komme på den flotte maskine, der var ingen af dem, der havde en cykel.

Den næste store oplevelse var, da jeg blev 10 år. Året før var morbror og tante blevet gift og blevet præstefolk i Stauning i Vestjylland. Mor var derovre og hjælpe til i 14 dage, da var jeg ude hos bedstemor, det var ikke særlig spændende. Nu ville de holde min 10 års fødselsdag, det var jeg meget spændt på, jeg havde jo aldrig rejst længere end til Holbæk og Vig, og nu skulle jeg helt til Jylland, jeg kendte ikke et menneske, der havde været i Jylland. Vi rejste fra Gislinge kl. 6 om morgenen, og efter at have skiftet tog 6 gange, sejlet 2 gange og kørt med hurtigtog nåede vi Skjern ved 18 tiden, så skulle vi køre med postvogn det sidste stykke. Jeg tror det var lige så stor en oplevelse for mig, som når I rejser hele Europa rundt.

Dagen efter var det min fødselsdag, tante og morbror kom op med kakao og boller om morgenen, og jeg fik gaver af tante, tøj til et forklæde, af morbror en bog, der hed "Frændeløs", af mor havde jeg jo fået nyt tøj til rejsen. Senere på dagen havde tante lejet en bil, og vi kørte til Vesterhavet. Det var første gang, jeg kørte i bil. Vi kørte til Nr. Lyngvig badehotel, så fint et sted havde jeg heller aldrig set før. Der gav mor chokolade og lagkage, senere spiste vi tantes gode mad i klitterne, det eneste skår i festen var, at ikke alle veninderne hjemme kunne se mig køre i bil. Morbror og tante har altid gjort meget godt for mig, og jeg elskede dem. Vi var i Jylland i 8 dage.

Jeg husker også genforeningen. Der blev holdt fest over hele Danmark, det var den 15-6-1920, der blev rejst en sten i vor by til minde om dagen. Alle vi børn gik gennem byen med flag og sang mange danske sange. Der var fest i Holmegårds have med foredrag, kaffebord, gymnastik og folkedans. Jeg kan ikke huske, jeg havde været til fest før, så det var en dejlig dag.

Jeg kom ud at tjene, da jeg var 12 år. Vi gik jo kun i skole tre dage om ugen. Jeg var to steder, en dag hos et par ældre mennesker og to dage et sted, hvor konen var syg, og de havde tre børn. Jeg kan huske, at jeg engang kogte hønsekødsuppe begge steder den samme uge, men det gik meget godt. Jeg tror jeg tjente 10 kr. om måneden.

Engang fik jeg lov at gå til dans en sommer, ellers kan jeg ikke huske, der var nogen idræt, vi havde gymnastik i skolen. En gang om måneden kom en omrejsende biograf, det kostede 25 øre, men jeg kan ikke huske, at jeg kedede mig. Vi var jo altid mange sammen, og jeg havde min hjerteveninde Eva, hun sov hos mig, når mor var til gilder og kom sent hjem.

Min konfirmation husker jeg som en god dag. Det var den 5-10-1924. Eva og mig fik ens kjoler, de blev farvet blå bagefter, og jeg fik da mange gaver. Til middagen fik vi steg og abrikostripli, gæsterne var familie og naboer. Men morbror skulle selv holde konfirmation, så de kom ikke, det var en stor skuffelse, men de sendte en fin taske og en perlekrans til mig. Jeg fik også penge og købte ny cykel. Jeg tror aldrig, jeg havde prøvet at telefonere før efter jeg var 14 år, der var ikke ret mange i byen, der havde sådan en tingest.

Jeg fik plads hos en lærer efter min konfirmation, der fik jeg 15 kr. om måneden, men nu havde jeg jo også fået nyt tøj, så jeg behøvede ikke bruge penge til det. Jeg gik til gymnastik, det kostede 1 kr. om året, der var bal et par gange, høvefest og diletant om vinteren. Jeg var også i afholdsforening og ungdomsforening, der var nogle cykeludflugter om sommeren. Der var jo heller ikke så megen frihed dengang. Hver anden søndag eftermiddag og en aften om ugen, men det var jo ens for alle, så det tænkte man ikke på.

Jeg tænker nok, mine børne- og oldebørn synes, jeg har haft en fattig og kedelig barndom, men det synes jeg ikke, jeg havde altid nogen at lege med, og om sommeren gik vi tit tur til kanalen, så gik vi i vandet, og bagefter legede vi på engene. Der var vist altid sne og is om vinteren, så kørte vi på slæde eller løb på is på gadekæret.

Vi havde jo ikke ret mange penge dengang, men jeg vil fortælle jer, at man godt kunne more sig og have en meget sjov aften, selvom den begyndte kl. 19.30 og sluttede ved midnat, og det foregik i Gislinge forsamlingshus, hvor man ikke kunne købe øl, men delte en sodavand med en veninde, hvis vi havde råd, så kom vi i godt humør. Det skete, man var så heldig at blive inviteret på kaffe af en ung mand (en fyr). Jeg tror vi var lige så glade dengang, som I er nu, penge er ikke alt, men måske var det en anden måde, vi morede os på.

Tænk så på alt det, der er sket i de 85 år, hvad jeg har oplevet. Der var ingen biler, traktor, flyvemaskiner, ikke elektricitet, det er nok den bedste ting, der er sket. Kunne I tænke jer en jul uden lys på gaderne? Det var kun i de store byer, der var nogle søvnige gasblus, ingen elektriske køkkenmaskiner, kun et jernkomfur, ikke radio eller fjernsyn, ikke indlagt vand eller centralvarme, tænk på hvor forfærdeligt det er, hvis strømmen svigter bare 1 kvarter, så går alt i stå.

Det var kun meget rige mennesker, der havde bil, jeg tror ikke, der var nogen her i byen, der havde bil før 1920, og jeg havde næsten ingen familie, og tænk så, hvor mange vi er nu, det er jeg meget glad for, for det har jeg altid ønsket mig. Jeg synes, at jeg har haft et godt liv med mange dejlige minder, og det vil jeg ønske for hele min familie, at de også må få.

Kærlig hilsen fra mor-far-oldemor Karen